

Okoljska regulacija in konkurenčnost države

Povzetek

Konkurenčnost lahko preučujemo na ravni podjetij, panog ali držav. Na ravni države je edini smiselni koncept konkurenčnosti nacionalna produktivnost, ki je odvisna od konkurenčnosti domačih podjetij. Vloga države je v možnosti vplivanja na doseganje konkurenčnih prednosti podjetij in je pogojena z naravo današnje konkurence. Glavno gonilo konkurenčnih prednosti podjetij so namreč inovacije, država pa lahko preko sooblikovanja pogojev poslovanja vzpodbudi inovacijske procese v podjetjih.

V prispevku smo želeli preučiti vpliv države na nacionalno konkurenčnost izključno na področju okoljske regulacije. Pri tem smo preverjali dvodelno tezo: (I) poostritev okoljske regulacije ne bo vplivala na zmanjšanje konkurenčnosti države v kratkoročnem in

srednjeročnem obdobju, (II) ob učinkovitem izvajanju ustrezne okoljske regulacije in nadaljnjem razvoju okoljskih in ekonomskih politik v smeri ponotranjenja zunanjih okoljskih stroškov se bo zaradi poostritve okoljske regulacije konkurenčnost države povečala. Na podlagi pregleda teoretičnih hipotez in empiričnih raziskav ugotavljamo, da poostritev okoljske regulacije ne vpliva na zmanjšanje konkurenčnosti države na kratki in srednji rok. Za nedvoumno potrditev pozitivnega vpliva okoljske regulacije na konkurenčnost države pa bi bile potrebne predvsem dodatne empirične raziskave.

Nadalje smo preverili, kakšno je s stališča teze oblikovanje in izvajanje okoljske regulacije v Sloveniji. Pregled slovenske okoljske regulacije je pokazal, da je na normativni

ravni z vidika vpliva na konkurenčnost države le-ta relativno ustrežna, kar sledi predvsem iz prevzemanja okoljske zakonodaje EU. V praksi pa smo s pomočjo analize okoljske regulacije po WEF Indeksu okoljske regulacije (IOR) v primerjavi s starimi in novimi državami članicami EU ugotovili razkorak med sprejetim in uresničnim. Slovenija najbolj zaostaja prav pri izvajanju okoljske regulacije na način, ki bi vzporedno z izboljšanjem okolja deloval kot vzpodbuda za povečanje konkurenčnosti podjetij. Zato smo v zaključku prispevka oblikovali okvirna priporočila, ki bi lahko pripomogla k temu, da bo Slovenija bolje izkoristila potencial nove ekonomske logike, ki gradi na medsebojni prepletenosti okoljske politike, produktivnosti virov, inovacij in konkurenčnosti države.

Summary

Competition can be examined at the level of enterprises, industries or countries. At the country level, national productivity that depends on the competitiveness of domestic enterprises is the only reasonable concept of competitiveness. The role of the government, which is today determined by the nature of competition, lies in its power to influence the competitive advantages achieved by enterprises. Innovation is the main driving force behind the competitive advantages of enterprises, and the government can stimulate innovative processes in enterprises by helping to shape economic conditions.

The paper examines the government's impact on national competitiveness in the field of environmental regulation. We test a two-part hypothesis: (I) stricter environmental regulations will not induce lower national competitiveness in the short and medium term; and (II) with the effective application of appropriate environmental regulations and further development of environmental and economic policies aimed towards internalising external environmental expenses, national competitiveness will rise thanks to tighter environmental regulations. Having analysed theoretical hypotheses and empirical studies,

we find that stricter environmental regulations do not have a negative impact on national competitiveness in the short and medium term. To prove the positive impact of environmental regulations on national competitiveness conclusively, however, additional empirical evidence is needed.

We further test the preparation and implementation of environmental regulations in Slovenia from the viewpoint of our hypothesis. A review of the Slovenian environmental regulations shows that they are relatively suitable at the normative level from the viewpoint of their impact on national competitiveness,

* dipl. oec, postdiplomski študent na EF; e-pošta: janez_filiplic@yahoo.com.

** Prispevek je povzetek diplomskega dela, ki sem ga l. 2004 zagovarjal na Ekonomski fakulteti v Ljubljani.

mainly thanks to the adoption of the EU's environmental regulations. In practice, however, the analysis of the level of environmental regulation (measured by the WEF environmental regulation index) reveals a gap between adopted and implemented regulations in Slovenia in comparison with old and new EU member states. Slovenia's main problem seems to be the implementation of environmental regulations in such a way as to improve the environment and at the same time stimulate the competitiveness of enterprises. For this reason, the paper concludes with some general recommendations that might help Slovenia make better use of the new economic logic grounded in the close interrelatedness of a country's environmental policy, productivity of its sources, innovation and competitiveness.

1. Uvod

Da bi lahko proučili vpliv okoljske regulacije na konkurenčnost države, je treba najprej ugotoviti, kaj konkurenčnost države sploh je, kaj nanjo vpliva in kako jo meriti. Uvajanje koncepta konkurenčnosti države ne pomeni, da lahko tekmovanje med državami enačimo s tekmovanjem med podjetji. Mednarodna menjava namreč ni igra z ničelno vsoto, saj so vse sodelujoče države lahko zato na boljšem. Poleg tega države med seboj ne tekmujejo neposredno, temveč podjetjem skušajo nuditi čim ugodnejše pogoje poslovanja. Podjetja, ki so ugodne pogoje sposobna izrabiti, pa povečajo svojo produktivnost. Nekateri ekonomisti tako menijo, da je bolj kot o konkurenčnosti države smiselno govoriti o konkurenčnosti pogojev gospodarjenja, ki jih podjetjem ponuja lastna država (Fabris, 1999, str. 3-7). Konkurenčnost države oziroma uspešnost pri zagotavljanju ugodnih poslovalnih pogojev je zato smiselno ugotavljati edino na ravni nacionalne produktivnosti, ki je povprečje produktivnosti posameznih podjetij (Dmitrovič, 1993, str. 11-12). Vlogo enega od elementov, ki tvorijo pogoje poslovanja, pa pri tem igra tudi okoljska regulacija (Porter, 1990, str. 625).

Z razvojem koncepta konkurenčnih prednosti konkurenčnost države ni določena vnaprej, temveč je nanjo mogoče vplivati. Država posredno vpliva na produktivnost podjetij preko sooblikovanja faktorskih in povpraševalnih pogojev, podpirajočih in povezanih dejavnosti ter strategije, strukture in konkurenčnosti firm (Porter, 1990, str. 72). To počne v okviru institucij, davčnega sistema, javnega zdravstva, izobraževalne, protimonopolne, regulatorne, okoljske, fiskalne in monetarne politike (Porter, 1990, str. 625). Vpliv okoljske regulacije na konkurenčnost države je posreden: zaradi spremembe pogojev poslovanja gre pričakovati spremembe v produktivnosti podjetij, le-te pa hkrati pomenijo spremembo konkurenčnosti države.

Nacionalno konkurenčnost, ki jo oblikujejo podjetja in država, je mogoče meriti. Pri tem se merila konkurenčnosti razlikujejo glede na teoretična izhodišča, ki sledijo iz različnih teorij mednarodne

menjave. Alternativne teorije mednarodne menjave pri tem z uvajanjem koncepta konkurenčnih prednosti dajejo večji pomen merjenju necenovnih dejavnikov konkurenčnosti države, na katere lahko poleg podjetij odločilno vplivajo tudi državni ukrepi (Fabris, 1999, str. 5-59). Z vidika strukturiranja in analize povezave med okoljsko regulacijo in konkurenčnostjo tako menimo, da je za ocenjevanje konkurenčnosti Slovenije najprimernejša kombinirana metoda Svetovnega gospodarskega foruma (WEF)¹. Le-ta se namreč osredotoča zgolj na dejavnike, ki visoko nacionalno produktivnost pogojujejo. Poleg tega pa Indeks okoljske regulacije (IOR), ki ga je WEF izoblikoval za analizo okoljskih dosežkov držav ter povezave med okoljsko regulacijo in konkurenčnostjo države (Kovačič, 2001, str. 60; Kovačič, Stanovnik, 2002, str. 3, 8-13), omogoča tudi ločeno obravnavo vpliva okoljske politike na poslovno okolje podjetij in s tem posredno na konkurenčnost države.

2. Struktura vpliva okoljske regulacije na konkurenčnost države

Iz konvencionalne ekonomske teorije sledi, da zahteve okoljske regulacije neizogibno povečujejo privatne stroške gospodarstva, zato pride do zmanjšanja konkurenčnosti države. Temu nasprotne so ugotovitve, ki temeljijo na sodobnejših hipotezah o povezavi med okoljsko regulacijo in konkurenčnostjo države (Esty, Porter, 1998; Porter, van der Linde, 1995; Repetto et al., 1996). Porter (Porter, 1991, str. 168) trdi, da zahtevna okoljska regulacija po načelu ekonomskih vzpodbud lahko sproži proces inoviranja, le-ta pa bo vplival na spremembo konkurenčnosti domačih podjetij. Pri tem se Porterjeva hipoteza, ki prinaša idejo splošne dvojne dividende², loči na dve ravni (Esty, Porter, 2002, str. 40): po šibki različici velja, da se napredek na okoljskem področju lahko doseže brez žrtvovanja konkurenčnosti, po strogi različici pa bo proces inoviranja sčasoma povečal konkurenčnost podjetij do te mere, da bodo srednje in dolgoročne privatne koristi pretehtale nad kratkoročnimi privatnimi stroški vpeljane okoljske regulacije.

Porterjeva hipoteza temelji na predpostavki o nepopolni informiranosti menedžerjev, zaradi česar

¹ WEF vsako leto izda Poročilo o globalni konkurenčnosti (Global Competitiveness Report; GCR).

² Izraz označuje ugotovitev, da gredo cilji gospodarske in okoljske politike z roko v roki.

obstajajo neizrabljene možnosti za povečanje produktivnosti v podjetjih. Okoljska regulacija pri tem predstavlja zunanji pritisk, ki podjetja vzpodbudi k iskanju še neodkritih možnosti za okoljske izboljšave in povečanje produktivnosti ter sproži proces inoviranja, ki bo ustvaril tehnično ali tržno prednost prvega (Esty, Porter, 1998, str. 37, 40; Porter, van der Linde, 1995, str. 126). Tako je statično obravnavanje okoljske regulacije, kjer so vsi parametri razen regulacije konstantni, napačno. Ekonomska realnost je namreč dinamična, tu se morajo podjetja nenehno prilagajati in se odzivati na pritiske s strani konkurentov, potrošnikov in organov regulacije. Nadalje, da bo zahtevnejša okoljska regulacija pripomogla k dvigu konkurenčnosti države, morajo biti z vidika vzpodbujanja produktivnosti podjetij sprejeti ustrezni okoljski ukrepi, ki jih je treba izvajati učinkovito (Porter, van der Linde, 1995, str. 126-131). Nenazadnje se predpostavlja, da se bo v prihodnosti nadaljeval razvoj okoljskih in ekonomskih politik v smeri ponotranjenja eksternih okoljskih stroškov (Esty, Porter, 1998, str. 41). V nasprotnem primeru so lahko podjetja, ki zaradi nepopolne okoljske regulacije prevajujejo svoje privatne stroške na družbo ali druga podjetja in se zato soočajo z nižjimi stroški kot okoljsko zavednejši konkurenti, bolj konkurenčna. Poleg tega obstaja tudi nevarnost, da gredo privatne okoljske investicije, ki močno prehitujejo zahteve okoljske regulacije, v napačno smer³ (Esty, Porter, 1998, str. 37-39).

Esty in Porter (2002) sta na vzorcu 71 držav s pomočjo regresijske analize analizirala povezave med konkurenčnostjo posameznih držav in zahtevnostjo njihove okoljske regulacije. Za to je bil oblikovan Indeks okoljske regulacije (IOR), ki vključuje elemente regulacijskega sistema, ki neposredno vplivajo na okoljevarstvo in upravljanje z naravnimi viri. Za kazalec konkurenčnosti države sta avtorja izbrala Indeks trenutne konkurenčnosti (CCI), ki kaže sposobnost države, da vzdržuje visoko produktivnost ter dosega visok BDP na prebivalca (Esty, Porter, 2002, str. 25, 30-31, 39-40). Regresijska analiza je pokazala, da med okoljsko regulacijo po državah in njihovo konkurenčnostjo obstaja pozitivna in zelo visoka linearna odvisnost. Mnoge države, ki se po CCI uvrščajo med prve, so hkrati zelo uspešne pri zagotavljanju okoljske kakovosti. Esty in Porter ob tem poudarjata, da ugotovitve na podlagi regresijske analize še ne dokazujejo poteka vzročnosti povezave. Kljub temu rezultati analize kažejo, da zahtevna okoljska regulacija ni v nasprotju z visoko konkurenčnostjo države. To močno podpira šibko različico Porterjeve hipoteze, ki trdi, da doseganje okoljskega napredka ne pomeni žrtvovanja konkurenčnosti države (Porter, 1991; Porter, van der Linde, 1995). Dokazovanje stroge različice Porterjeve hipoteze, ki zahtevno okoljsko regulacijo razume kot

dejavnik povečanja konkurenčnosti države, pa bi terjalo časovne vrste podatkov, ki trenutno še niso na voljo (Esty, Porter, 2002, str. 39-40).

Tudi druge empirične raziskave, ki z uporabo različnih metod analizirajo vpliv okoljske regulacije na konkurenčnost države (Lanjouw, Mody, 1993; Jaffe, Palmer, 1997; Berman, Bui, 2001; Konar, Cohen, 2001; Grossman, Krueger, 1993; Tobey, 1990; v Cornelius, von Kirchbach, Mimouni, 2002, str. 82-83) predvidevanjem konvencionalne ekonomske teorije nasprotujejo. Vendar pa na drugi strani pozitivnega vpliva poostrenih zahtev okoljske regulacije na konkurenčnost države zaenkrat še ni mogoče dokazati z veliko gotovostjo. Na ozkem področju mednarodne trgovine z zelenimi proizvodi sicer kaže, da je uspešnost domačih podjetij močno pozitivno povezana s stopnjo zahtevnosti okoljske regulacije v proučevani državi (Cornelius, von Kirchbach, Mimouni, 2002, str. 90).

3. Okoljska regulacija in konkurenčnost države v EU in v Sloveniji

Empirične ugotovitve in teoretične hipoteze imajo praktične posledice za oblikovanje in izvajanje okoljske regulacije in okoljskih politik v EU in v Sloveniji. Okoljska regulacija Evropske unije vsebuje spoznanje, da so okoljske zahteve lahko vzpodbuda za podjetniške inovacije in posledično povečanje konkurenčnosti države (npr. Communication from the Commission..., 2001, str. 3, 9, 61). Temu ustrezno EU poskuša oblikovati in izvajati okoljsko regulacijo tako, da poleg okoljskih zajema tudi ekonomske cilje. Pregled okoljske regulacije v Sloveniji kaže, da je na normativni ravni okoljska regulacija razmeroma ustrezna, kar je povezano s prevzemom okoljske zakonodaje EU.

Uspešnost Slovenije pri izkoriščanju možnega pozitivnega vpliva okoljske regulacije na konkurenčnost države pa bo odvisna od uresničevanja, ne samo od sprejemanja normativnih zahtev. Učinkovito izvajanje okoljske regulacije je za Slovenijo relativno pomembnejše glede na dejstvo, da se je po vstopu v EU možnost oblikovanja lastne normativne okoljske politike z neposrednim diferenciranjem konkurenčnosti ponudnikov posameznih okoljsko spornih menjalnih dobrin relativno skrčila, s čimer se je zožila tudi toleranca do neimplementirane okoljske regulacije. Tako SGRS ugotavlja, da je Slovenija s sprejetjem nove paradigme razvoja in njegovih predpostavk postavljena pred nove zahteve; z začetne, deklarativne ravni postavljanja novih usmeritev, ciljev in strategij za doseganje le-teh se je treba usmeriti na implementacijo (SGRS 2001 - 2006, 2001, str. 9). EU bo v prihodnje nadaljevala s povečevanjem minimalnih zahtev okoljske

³ Oboje seveda ne velja v primerih, ko so ekonomske koristi višje od stroškov okoljskih investicij tudi ob odsotnosti kakršnekoli okoljske regulacije.

regulacije (Karadoglou, Ikwue, Skea, 1998, str. 293), zaradi česar se bo bodočim članicam in nekaterim sedanjim članicam s slabšimi dosežki na okoljskem področju manevrski prostor še dodatno zožil.

Navkljub nekaterim pozitivnim premikom je izvajanje okoljske regulacije v Sloveniji skromno, kar je npr. razvidno iz neugodne dinamike proračunskih odhodkov za varstvo okolja (Cerar, 2000, str. 18; Radej et al., 2000, str. 47, v Kovačič, 2001, str. 62), naraščajočega deleža proizvodnje umazanih industrij (Zakotnik, Radej, 2001, str. 48) in ohranjanja oziroma povečevanja energetske intenzivnosti (ibid.; Poročilo o razvoju 2002, str. 37, 164). Tudi SGRS 2001 - 2006 prepoznava, da v Sloveniji na okoljskem področju obstaja razkorak med formalno zastavljenimi cilji in uresničevanjem sprejetega (SGRS, 2001, str. 8).

Slovensko okoljsko regulacijo in njen vpliv na konkurenčnost države natančneje smo preučili s pomočjo metodologije WEF, ki sta jo zasnovala in uporabila Esty in Porter (2002). Regresijska analiza povezave med Indeksom okoljske regulacije (IOR) in Indeksom trenutne konkurenčnosti (CCI) za 22 držav EU pokaže, da med izbranimi indeksoma obstaja pozitivna in zelo visoka linearna odvisnost. Države z zahtevnejšo okoljsko regulacijo torej dosegajo tudi višjo trenutno konkurenčnost. Dosežena konkurenčnost Slovenije pa je pri tem nižja, kot bi v izbranem vzorcu držav pričakovali glede na vrednost slovenskega IOR. Ob upoštevanju ugotovitev, da je normativno slovenska okoljska regulacija razmeroma dovolj zahtevna ter z vidika vpliva na konkurenčnost države ustrezna, pa to lahko pomeni, da je neučinkovito izvajanje slovenske okoljske regulacije.

Normativno strogost slovenske okoljske regulacije, ustreznost le-te z vidika doseganja konkurenčnosti države, predvsem pa izvajanje okoljske regulacije smo zato proučili s pomočjo uvrstitve Slovenije po IOR⁴. Kazalci, ki tvorijo IOR in pripadajoče podindekse, so zaradi potrebe po primerljivosti ostali enaki kot pri WEF. V analizo so bili tako vključeni vsi kazalci, pripadajoči podindeksom strogosti regulacije, strukture regulacije, subvencij in izvajanju regulacije⁵, razen kazalcev splošne strogosti okoljske regulacije in fleksibilnosti okoljske regulacije. Primerljivost med kazalci in možnost agregacije na raven podindeksov smo dosegli s pomočjo standardizacije. Z uporabo formule standardizacije z_i

$= (y_i - M_y) / \sigma_y$, tako da sta aritmetična sredina $M_y=0$ in standardni odklon $\sigma_y=1$, smo na enostaven način zagotovili tudi večjo predstavljalnost posameznih kazalcev. Podindekse, ki jih kazalci tvorijo, smo izračunali kot povprečje kazalcev, ker za drugačno razdelitev uteži nismo zasledili ustrezne teoretične podlage. Zaradi različne metodologije agregacije kazalcev v podindekse je sicer možno, da smo posameznim kazalcem v pripisali večjo težo, kot bi jim pripadala glede na metodologijo agregacije WEF⁶.

Primerjava doseženih vrednosti po posameznih podindikatorjih IOR nam pokaže, da je Slovenija (glede na rang, odmik od povprečja, zaostanek za najboljšo državo, številom bolje uvrščenih novi držav članic EU in slabše uvrščenih starih držav članic EU) relativno podobno uspešna pri omejevanju neustreznih subvencij ter pri sprejemanju normativno stroge okoljske regulacije. Precej slabši pa smo pri izvajanju normativne regulacije, ki je glede na normativno zastavljene cilje relativno pomanjkljivo in z vidika posameznih ekonomskih subjektov neizenačeno. Pri tem je v Sloveniji relativno najbolj neustrezno oblikovanje in izvajanje okoljske regulacije na način, ki bi vzpodbujal inovativnost, rast produktivnosti virov in posledično povečanje konkurenčnosti države.

4. Sklep s priporočili

Na podlagi pregleda teoretičnih hipotez in empiričnih raziskav lahko sprejmemo prvi del naše teze, da v kratkoročnem in srednjeročnem obdobju poostreitev okoljske regulacije ne vpliva na zmanjšanje konkurenčnosti države. Predvsem na področju mednarodne trgovine z zelenimi proizvodi lahko sicer sprejmemo tudi drugi del teze, v širšem okviru pa bi bili za nedvoumno potrditev pozitivnega vpliva okoljske regulacije na konkurenčnost države potrebne dodatne empirične raziskave. Teza sicer prinaša relativno močno predpostavko, da se bo razvoj v svetu nadaljeval v smeri ponotranjenja zunanjih okoljskih stroškov. V nasprotnem primeru, katerega verjetnosti sicer nismo uspeli proučiti, je veljavnost teze vprašljiva. Šibko točko pa predstavlja tudi definiranje ustreznosti oblikovanja in izvajanja okoljske regulacije z vidika vzpodbujanja rasti konkurenčnosti države, ki je precej okvirno.

Izhajajoč iz delne potrditve teze ter ugotovitev analize slovenske okoljske regulacije po IOR, ki kažejo na rezerve predvsem pri učinkovitosti izvajanja sicer

⁴ Prednosti izbire IOR za analizo okoljske regulacije Slovenije in povezave s konkurenčnostjo države so predvsem možnost razlikovanja med normativno strogostjo in efektivno strogostjo okoljske regulacije, analiza ustreznosti regulacije z vidika konkurenčnosti države ter primerljivost z drugimi državami. Slabosti so predvsem v subjektivnosti izhodiščnih podatkov, ki so bili uporabljeni za izračune, in majhnem številu kazalcev po posameznih podindeksih. Poleg tega kazalci, ki so definirani zelo splošno, na podlagi dobljenih rezultatov niso dopuščali oblikovanja konkretnjših predlogov za izboljšanje slovenske okoljske regulacije.

⁵ Podindeks strogosti okoljske regulacije ocenjuje normativno strogost, v katero so zajete strogost regulacije zraka, vode, strupenih odpadkov in kemikalij. Pod podindeks strukture okoljske regulacije, ki predvsem ocenjuje ustreznost izvajanja okoljske regulacije z vidika konkurenčnosti države, spadajo kazalci jasnosti in stabilnosti okoljske regulacije, časovnega okvira uvajanja regulacije glede na druge države, vpliva regulacije na konkurenčnost podjetij in načina izvajanja regulacije. Podindeks subvencij ocenjuje, kakšen je obseg državnih subvencij in njihov vpliv na učinkovitost uporabe energetskih in drugih virov. Podindeks izvajanja okoljske regulacije meri konsistentnost in strogost izvajanja okoljske regulacije v praksi ter stopnjo spoštovanja mednarodnih okoljskih dogovorov.

⁶ WEF je kazalce agregiral v podindekse s pomočjo faktorske analize, podrobnejša razlaga agregacije podindeksov v IOR pa ni podana.

normativno razmeroma dovolj stroge okoljske regulacije, mora Slovenija v splošnem povečati konsistentnost izvajanja okoljske regulacije in zmanjšati neizenačenost obravnave posameznih ekonomskih subjektov. Z ozirom na vzpodbujanje rasti konkurenčnosti države je treba s pomočjo uporabe prehodnih obdobj, ki upoštevajo investicijske cikle podjetij, ter z uvajanjem tržnih instrumentov izraziteje vplivati na razvijanje izboljšav v proizvodih in proizvodnih procesih znotraj podjetij. S tem povezan je tudi nujen prehod s togega, na zakonskih prisilah temelječega pristopa pri uveljavljanju okoljske regulacije na sodelovanje podjetij in države ter uvajanje modela prostovoljnega ukrepanja privatnega sektorja. Na tak način je moč zagotoviti potrebne podatke ter ustvariti ozračje, ki bo podjetja pritegnilo k izpolnjevanju zahtev regulacijskih organov. Dodatno bi temu pripomogli z jasnejšo in stabilnejšo regulacijo, zaradi česar se bodo podjetja posvetila razvijanju dolgoročnejših inovativnih rešitev, namesto da bi dajala prednost zavarovanju pred nepredvidljivimi vladnimi ukrepi. Nenazadnje, z makroekonomskega vidika bo potrebno okoljsko regulacijo nad predpisanim minimumom EU sprejemati istočasno ali z rahlo prednostjo glede na druge države, s čimer se bo preko vzpodbujenih inovacij maksimalno izboljšal potencial sektorja zelenih proizvodov in storitev, podjetja pa bodo lahko unovčila prednost prvega.

Konkretni ukrepi, ki bi zagotovili pozitiven vpliv okoljske regulacije na konkurenčnost države, bi po našem mnenju morali biti prvenstveno usmerjeni v kombiniranje ustreznih zunanjih vzpodbud in pritiskov, ki bi podjetja silili k razvijanju inovativnih rešitev. Tako bi bilo npr. znižanje cen električne energije treba kompenzirati z ekološkimi davki, ki bi ustvarili pritisk na inoviranje in zagotovili sredstva za okoljske naložbe. V tem smislu priporočamo tudi višanje plačil za obremenjevanje okolja in višanje deleža okoljskih davkov v vseh davkih na cene naravnih virov in storitev okolja. Posledično bi se povečala stopnja reciklaže sekundarnih surovin. Dolgoročna dražitev energije, posebej za večje industrijske odjemalce (Zakotnik, Radej, 2001, str. 47-48), ter opustitev ohranjanja ali celo povečevanja energetske potratnih industrijskih proizvodov (železarstvo, industrija aluminija, papirništvo in delno kemična industrija) bi pripomogli k zmanjševanju slovenske energetske intenzivnosti in povečevanju pomena ustvarjenih dejavnikov konkurenčnosti (Poročilo o razvoju, 2002, str. 37). Na področju transporta bi zmanjšanje subvencij in obdavčenje glede na okoljske učinke povečalo konkurenčnost železniškega transporta.

Slovenija je na začetku novega razvojnega vzgona; treba se je usmeriti k izvedbi zastavljenega v praksi. Na okoljskem področju to pomeni zmanjšanje rezerv, ki obstajajo pri učinkovitosti izvajanja okoljske regulacije in njenem vplivu na pogoje poslovanja podjetij. Le tako bo Slovenija lahko izkoristila potencial nove ekonomske logike, ki gradi na medsebojni prepletenosti okoljske politike, produktivnosti virov, inovacij in konkurenčnosti države.

Literatura in viri

Cerar G. 2000. Razvojni problemi uvajanja ekološke standardizacije v podjetja. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 100 str., 13 pril.

Communication from the Commission on the Six Environment Action Programme »Environment 2010: Our future, our choice«. Brussels : Commission of the European Communities, 2001. 81 str.

Cornelius P.K., F. von Kirchbach, M. Mimouni. 2002. Creating green markets: What do the trade data tell us? Daniel C. Esty, Peter K. Cornelius, eds., Environmental performance measurement: The global report 2001-2002. New York : Oxford University Press, str. 82-93.

Dmitrovič T. 1993. Ustvarjanje konkurenčnih prednosti slovenskega gospodarstva z industrijskim prestrukturiranjem. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 138 str.

Esty D. C., M.E. Porter. Industrial ecology and competitiveness: Strategic implications for the firms. Journal of Industrial Ecology, B.k., 2(1998), 1, str. 35-43.

Esty D.C., M.E. Porter. National environmental performance measurement and determinants, v D.C. Esty, P.K. Cornelius, ur. Environmental performance measurement: The global report 2001-2002. New York : Oxford University Press, 2002, str. 24-42.

Fabris N. 1999. Teoretske osnove merjenja konkurenčnih prednosti držav. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 116 str., 43 pril.

Global competitiveness report 2001-2002, New York : Oxford University Press, 2002. 446 str.

Karadeloglou P., T. Ikwue, J. Skea. 1998. Environmental policy in the European Union. Wallace E. Oates, ed., Principles of environmental and resource economics. Cheltenham : Edward Elgar, str. 276-295.

Kovačič A. Merjenje globalne konkurenčnosti držav. IB revija, Ljubljana, 35(2001), 4, str. 53-64.

Kovačič A., P. Stanovnik. 2002. Konkurenčnost Slovenije 2001/2002. Ljubljana: IER, 2002. 43 str.

Poročilo o razvoju, Ljubljana : UMAR, 2002. 183 str.

Porter M.E. 1990. The competitive advantage of nations. London : The MacMillan Press, 831 str.

Porter M.E. America's green strategy. Scientific American, B.k., št. 4(1991), str. 168.

Porter M.E., Linde Claas van der. Green and competitive: Ending the stalemate. Harvard Business Review, B.k., 73(1995), 6, str. 120-135.

Radej B. Od tradicionalnega ekonomskega razvoja k trajnostnemu - implementacijske teze. IB revija, Ljubljana, 35(2001), 4, str. 7-12.

Repetto et al.: Has environmental protection really reduced productivity growth? New York : World resources institute, 1996. 46 str.

Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001 - 2006. Ljubljana : UMAR, 2001. 136 str.

Zakotnik I., B. Radej. Identifikacija okoljskih pritiskov pogojenih z blagovnim izvozom predelovalnih dejavnosti. IB revija, Ljubljana, 35(2001), 4, str. 38-5.

Ključne besede: konkurenčnost države, okoljska regulacija, Porterjeva hipoteza, Indeks okoljske regulacije, indikatorji normativne strogosti, indikatorji učinkovitosti implementacije

Key words: national competitiveness, environmental regulations, Porter's hypothesis, environmental regulations index, normative indicator of strictness, indicators of implementation efficiency